

DAVČNE POSLEDICE PREOBLIKOVANJA INVESTICIJSKE DRUŽBE V VZAJEMNI SKLAD

Pojasnilo DURS, št. 960-97/2004, 25. 3. 2005

I. Obdavčitev v letu 2004

1. Obdavčitev z vidika Zakona o davku od dobička pravnih oseb

V skladu z določbo 4. alinee 6. člena Zakona o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, št. 14/03 - UPB1), v nadaljevanju: ZDDPO, investicijski skladi po Zakonu o investicijskih skladih in družbah za upravljanje ne plačujejo davka, če do 30. novembra razdelijo najmanj 90 % dobička preteklega leta.

Pri ugotavljanju izpolnjevanja pogojev iz 4. alinee 6. člena ZDDPO, ki zadeva razdelitev dobička, je treba upoštevati korporacijska pravna pravila, ki velja za razdelitev (bilančnega) dobička med delničarje po določbah Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 84/98, 6/99, 45/01 - popr., 59/01, 93/02 - odločba US, 57/04 in 139/04), v nadaljevanju: ZGD. V 228. členu ZGD je urejena uporaba dobička (čistega dobička in bilančnega dobička), v 228.a členu pa razdelitev bilančnega dobička delničarjem. O uporabi bilančnega dobička odloča skupščina delniške družbe, na podlagi sprejetega sklepa skupščine delničarji pridobijo obligacijsko pravico do izplačila dobička.

Izpolnjevanje pogoja iz 4. alinee 6. člena ZDDPO se mora ugotavljati v vsakem konkretnem primeru posebej. Od izpolnitve navedenega pogoja je namreč odvisno, ali je davčni zavezanec oproščen plačila davka od dobička pravnih oseb.

Po določbi 192. člena Zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Uradni list RS, št. 26/05 - UPB1), v nadaljevanju: ZISDU-1, ki ureja preoblikovanje investicijske družbe v vzajemni sklad, mora družba za upravljanje, ki je upravljala investicijsko družbo, ob preoblikovanju investicijske družbe v vzajemni sklad prenesti celotno premoženje investicijske družbe skupaj z vsemi obveznostmi na vzajemni sklad, ki ga upravlja ista družba za upravljanje, investicijska družba pa preneha brez posebnega postopka likvidacije, in to z dnem vpisa izbrisa v sodni register.

Obveznost obračuna in plačila davka od dobička pravnih oseb je v navedenem primeru urejal 205. člen Zakona o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 18/96 in naslednji), v nadaljevanju: ZDavP, ki je določal, da mora davčni zavezanec, nad katerim se začne postopek prenehanja, likvidacije ali stečajni postopek, sestaviti davčni obračun na dan pred začetkom postopka prenehanja, likvidacije ali stečaja, in ga predložiti davčnemu organu v 60 dneh od dneva, ko se je začel postopek prenehanja, likvidacije ali stečaja. Vračilo oziroma plačilo davka v postopku prenehanja ali likvidacije se je opravilo hkrati s predložitvijo davčnega obračuna.

Menimo tudi, da prenos premoženja investicijske družbe na vzajemni sklad ne velja za izplačilo dividend, zato davčnemu zavezancu ni treba obračunati in plačati posebne akontacije za davek od dobička oziroma dohodnine po 32. členu ZDDPO. Enako velja tudi, kadar premoženje investicijske družbe, ki zadeva vzajemni sklad, vsebuje del premoženja, ki sestoji iz ustvarjenega čistega poslovnega izida investicijske družbe v letu preoblikovanja investicijske družbe, in ni bilo predmet razdelitve med člane delničarje investicijske družbe.

2. Obdavčitev z vidika Zakona o dohodnini

Zakon o prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb (Uradni list RS, št. 26/05 - UPB1), v nadaljevanju: ZPSPID, v 33. členu določa obveznost uskladitve pooblaščenih investicijskih družb (v nadaljevanju: PID) z določbami Zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Uradni list RS, št. 6/94, 68/96, 25/97, 32/97, 10/98, 26/99 in 56/9) v nadaljevanju: ZISDU. Tako se PID

lahko zaradi uskladitve z ZISDU razdruži v investicijsko družbo in redno delniško družbo, če ima v osnovnem kapitalu obeh vsak delničar PID, ki zaradi razdružitve preneha, enak delež, kakor ga je imel v osnovnem kapitalu PID.

Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Uradni list RS, št. 26/05 - UPB1), v nadaljevanju: ZISDU-1, v prvem odstavku 237. člena določa, da se do sprejetja posebnega zakona za preoblikovanje PID uporabljajo določbe ZISDU in ZPSPID. V drugem odstavku navedenega člena je določeno, da se ne glede na določbo prejšnjega odstavka PID lahko preoblikujejo tudi v vzajemni sklad. V tretjem odstavku je določeno, da se preoblikovanje PID v vzajemni sklad oziroma za oddelitev dela sredstev PID v vzajemni sklad uporabljajo določbe tega člena in smiselno določbe prvega do vključno petega odstavka 192. člena tega zakona. Preoblikovanje investicijskih družb v vzajemne sklade je na podlagi določila 236. ZISDU-1 obvezno, razen če delničarji investicijske družbe s ? večino vsega kapitala sprejmejo sklep, da se investicijska družba ne preoblikuje v vzajemni sklad, preoblikovanje PID pa je v skladu s 237. členom ZISDU-1 dopustno. Iz navedenega izhaja zakonska obveza za preoblikovanje PID v vzajemni sklad.

Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 71/93, 2/94 - popr., 7/95, 14/96 - odl. US in 44/96), v nadaljevanju: ZDoh, ne ureja posebej davčne obravnave preoblikovanja investicijskih družb v vzajemni sklad.

V zvezi z izvajanjem ZDoh ob obveznem preoblikovanju investicijske družbe (to je obvezno preoblikovanje po ZISDU, ZPSPID in ZISDU-1 v vzajemni sklad) je Ministrstvo za finance izdalo pojasnilo, št. 70682/03, z dne 30. 6. 2003. V skladu z navedenim pojasnilom velja, da gre pri preoblikovanju PID v vzajemni sklad za zakonsko obveznost preoblikovanja PID oziroma uskladitev s pravnim stanjem, ki ga določa zakon. Zamenjava delnic PID z investicijskimi kuponi vzajemnega sklada v postopku preoblikovanja PID v vzajemni sklad oziroma v postopku oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad ne pomeni prodaje vrednostnega papirja, ki je obdavčljiva v skladu z določbo 58. člena ZDoh. To pomeni, da se v času zamenjave delnic obstoječe PID z investicijskimi kuponi vzajemnega sklada v postopku preoblikovanja PID v vzajemni sklad oziroma v postopku oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad ne ugotavlja dobiček ali izguba, ki jo fizična oseba doseže z zamenjavo.

Zamenjava delnic tudi ne vpliva na štetje roka imetništva iz druge alineje 58. člena ZDoh, saj za investicijske kupone vzajemnega sklada velja, da so bili pridobljeni v času pridobitve delnic PID. Navedeni rok se torej šteje neprekinjeno od datuma pridobitve delnic PID. Torej bo takrat, ko fizična oseba proda investicijski kupon, pridobljen z zamenjavo delnic PID, pridobljenih na sekundarnem trgu, in to pred potekom treh let od dneva pridobitve delnic PID, takšna prodaja obdavčljiva v skladu z določbami ZDoh. V tem primeru se nabavna vrednost investicijskih kuponov določi na podlagi nabavne vrednosti delnic PID pred preoblikovanjem, upošteva se veljavno menjalno razmerje ob zamenjavi delnic PID za investicijske kupone vzajemnega sklada.

Zgoraj navedena zamenjava delnic z investicijskimi kuponi tudi ne vpliva na izkoriščenost oprostitve po 58.a členu ZDoh. To pomeni, da prodaja investicijskih kuponov, pridobljenih v postopku preoblikovanja PID v vzajemne sklade oziroma v postopku oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, z zamenjavo delnic PID, ki so jih fizične osebe pridobile v procesu lastninskega preoblikovanja, ni obdavčljiva prodaja v skladu z določbami ZDoh.

Zgoraj navedeno zadeva tudi preoblikovanje investicijske družbe, ki je nastala iz PID in se na podlagi 15. odstavka 236. člena ZISDU-1 preoblikuje v vzajemni sklad, oziroma preoblikovanje investicijske družbe v vzajemni sklad po 192. členu ZISDU-1 (bodisi v celoti bodisi z oddelitvijo dela sredstev investicijske družbe v vzajemni sklad).

Poudariti je treba, da zgoraj navedeno pojasnilo Ministrstva za finance ne ureja davčne obravnave preoblikovanja investicijske družbe v vzajemni sklad, ki ni obvezno.

II. Obdavčitev v letu 2005

1. Obdavčitev z vidika Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1)

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Uradni list RS, št. 17/05-UPB1), v nadaljevanju: ZDDPO-1, v prvem odstavku 54. člena določa, da investicijski skladi, obdavčeni po tem zakonu, ustanovljeni po zakonu, ki ureja investicijske sklade in družbe za upravljanje, plačujejo davek v davčnem obdobju po stopnji 0 % od davčne osnove, če do 30. novembra tega obdobja razdelijo najmanj 90 % poslovnega dobička prejšnjega davčnega obdobja.

Pri ugotavljanju izpolnjevanja pogojev iz prvega odstavka 54. člena ZDDPO-1, ki zadeva razdelitev poslovnega dobička prejšnjega davčnega obdobja, je prav tako treba upoštevati korporacijska pravna pravila, ki veljajo za razdelitev dobička med delničarje po določbah ZGD in so opisana v točki I.1.

Od izpolnjevanja pogoja iz prvega odstavka 54. člena ZDDPO-1 - to se mora ugotavljati v vsakem konkretnem primeru in za vsako obdobje posebej - je odvisno, ali bo lahko davčni zavezanec plačal davek po stopnji 0 %.

Menimo, da prenos premoženja investicijske družbe na vzajemni sklad ne velja za izplačilo dividend po določbi 1. točke prvega odstavka 68. člena ZDDPO-1, zato davčni zavezanec v tem primeru ne izračuna, ne odtegne in ne plača davka po stopnji 25 %. Enako velja tudi, ko premoženje investicijske družbe, ki se prenaša na vzajemni sklad, vsebuje del premoženja, ki sestoji iz ustvarjenega čistega poslovnega izida investicijske družbe v letu preoblikovanja investicijske družbe in ni bilo predmet razdelitve med člane delničarje investicijske družbe.

Obveznost obračuna in plačila davka od dohodkov pravnih oseb v navedenem primeru ureja 342. člen Zakona o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 25/05 - UPB1), v nadaljevanju: ZdavP-1, ki določa, da mora davčni zavezanec, nad katerim se začne postopek prenehanja, sestaviti davčni obračun na dan pred začetkom postopka prenehanja in ga predložiti davčnemu organu v 30 dneh od dneva, ko se je začel postopek prenehanja. Plačilo davka v postopku likvidacije oziroma stečaja in pri prenehanju davčnega zavezanca po skrajšanem postopku se opravi hkrati s predložitvijo davčnega obračuna.

2. Obdavčitev z vidika Zakona o dohodnini (ZDoh-1)

Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 24/05 - UPB1), v nadaljevanju: ZDoh-1, v enajstem odstavku 88. člena določa, da zamenjava delnic investicijske družbe, ki je nastala iz PID, z investicijskimi kuponi vzajemnega sklada v postopku obveznega preoblikovanja investicijske družbe, nastale iz PID, v vzajemni sklad, po predpisih, ki urejajo to področje, velja kot neobdavčljiva odsvojitve kapitala.

V zvezi z izračunavanjem in plačevanjem davčnega odtegljaja od dohodka iz vzajemnega sklada, ki ga zavezanci dosegaajo z vnovčitvijo investicijskih kuponov vzajemnega sklada, pridobljenih z zamenjavo delnic PID, ali delnic investicijske družbe (v nadaljevanju: ID), nastale iz PID, v postopku obveznega preoblikovanja PID oziroma ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, in to v roku in po predpisih, ki urejajo to področje, je Ministrstvo za finance izdalo pojasnilo, št. 424-08-150/2004/4, z dne 9. 1. 2005, iz katerega izhaja:

"Skladno z določbo točke 3.b) drugega odstavka 81. člena Zakona o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/04, p. 56/04, p. 62/04, p. 63/04, 80/04 in 139/04), v nadaljevanju: ZDoh-1, se za obdavčljivi dohodek iz vzajemnih skladov med drugim šteje tudi dohodek, ki ga imetnik investicijskega kupona doseže z vnovčitvijo investicijskega kupona vzajemnega sklada. Skladno z določbo tretjega odstavka navedenega člena se tak dohodek, ki ga zavezanec doseže pri kvalificiranem vzajemnem skladu, razdeli na različne dele. Davčna osnova od posameznega dela se ugotovi na način, ki je določen v tretjem odstavku 82.

člena ZDoh-1 (pozitivna razlika med izplačano vrednostjo oziroma prodajno ceno investicijskega kupona in vplačano vrednostjo oziroma nabavno ceno kupona se množi z ustreznim deležem rasti vrednosti premoženja kvalificiranega vzajemnega sklada). Deleže rasti je skladno z določbo šestega odstavka 82. člena ZDoh-1 in 308. členom Zakona o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 54/04 in 139/04), v nadaljevanju: ZDavP-1, dolžna izračunavati družba za upravljanje, ki upravlja kvalificiran vzajemni sklad. Skladno z določbo sedmega odstavka 82. člena ZDoh-1 je ta družba dolžna voditi evidenco zalog investicijskih kuponov vzajemnega sklada, ki niso prenosljivi, za posameznega imetnika investicijskih kuponov. Zaloge se vodijo po metodi zaporednih cen (FIFO).

V drugem odstavku 143. člena ZDoh-1 je določeno, da se ne glede na določbe tretjega odstavka 82. člena tega zakona v primeru, ko je imetnik investicijski kupon pridobil z zamenjavo delnic PID, ali delnic ID, ki je nastala iz PID, v postopku obveznega preoblikovanja PID ali ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, in sicer v roku in po predpisih, ki urejajo to področje, šteje, da je bil investicijski kupon pridobljen po vrednosti, ki se določi na podlagi nabavne vrednosti delnic PID ali ID pred preoblikovanjem oziroma pred oddelitvijo dela sredstev, upošteva veljavno menjalno razmerje v času zamenjave delnic PID ali ID za investicijske kupone vzajemnega sklada. V tretjem odstavku navedenega člena je določeno, da se ne glede na določbo drugega odstavka tega člena v primeru, ko je bila delnica PID ali ID, ki je nastala iz PID, pridobljena v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij, za nabavno vrednost delnic pred preoblikovanjem oziroma pred oddelitvijo dela sredstev šteje nominalna vrednost delnic. V četrtem odstavku navedenega člena je določeno, da se ne glede na določbo drugega odstavka tega člena v primeru, ko je bila delnica PID ali ID, ki je nastala iz PID, pridobljena na sekundarnem trgu pred 1. 1. 2002, za nabavno vrednost delnic pred preoblikovanjem oziroma pred oddelitvijo dela sredstev šteje primerljiva tržna cena delnic na dan 1. 1. 2002.

Nabavno vrednost investicijskega kupona vzajemnega sklada - ki je bil pridobljen z zamenjavo delnic PID, ali delnic ID, ki je nastala iz PID, v postopku obveznega preoblikovanja PID ali ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, in sicer v roku in po predpisih, ki urejajo to področje - se torej skladno z zgoraj navedenim in upošteva veljavno menjalno razmerje, določi na podlagi nabavne vrednosti zamenjane delnice PID oziroma ID, pri čemer je pri ugotavljanju nabavne vrednosti zamenjanih delnic PID oziroma ID potrebno upoštevati naslednje:

- kadar je bila delnica PID oziroma ID pridobljena v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij, je nabavna vrednost take delnice enaka nominalni vrednosti delnice,
- kadar je bila delnica PID ali ID pridobljena na sekundarnem trgu pred 1. 1. 2002, je nabavna vrednost take delnice enaka primerljivi tržni vrednosti delnice na dan 1. 1. 2002,
- kadar je bila delnica PID ali ID pridobljena na sekundarnem trgu po 1. 1. 2002, je nabavna vrednost take delnice enaka nabavni vrednosti delnice.

V skladu z določbo prvega odstavka 309. člena ZDavP-1 je davčni zavezanec dolžan družbi za upravljanje s sedežem v Sloveniji, ki upravlja kvalificirani vzajemni sklad na podlagi dovoljenja Agencije za trg vrednostnih papirjev za upravljanje vzajemnega sklada, pri katerem doseže dohodek, dati vse podatke, potrebne za obračun davčnega odteglaja, s katerimi družba za upravljanje ne razpolaga.

Skladno z navedenim je zavezanec, ki zahteva vnovčitev investicijskega kupona, družbo za upravljanje dolžan obvestiti o načinu (v procesu lastninskega preoblikovanja ali na sekundarnem trgu) in času pridobitve delnic PID oziroma ID, ki se je preoblikovala v vzajemni sklad. Kadar je zavezanec delnice pridobil na sekundarnem trgu po 1. 1. 2002,

je dolžan družbo za upravljanje obvestiti tudi o nabavni vrednosti delnic. V primeru, ko je zavezanec delnice pridobil na sekundarnem trgu pred 1. 1. 2002, družba za upravljanje kot nabavno vrednost delnice upošteva primerljivo tržno vrednost delnice na dan 1. 1. 2002. Če so bile delnice pridobljene v procesu lastninskega preoblikovanja, se za nabavno vrednost delnic šteje njihova nominalna vrednost.

Šteje se, da so bili investicijski kuponi, ki so bili pridobljeni z zamenjavo delnic PID oziroma ID v postopku obveznega preoblikovanja PID ali ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, pridobljeni na dan, ko so bile pridobljene zamenjane delnice. To lahko vpliva na obdavčitev dohodka iz 3. točke tretjega odstavka 81. člena ZDoh-1, saj je v skladu z določbo prvega odstavka 83. člena ZDoh-1 dohodek iz 3. točke tretjega odstavka 81. člena tega zakona oproščen dohodnine, če ima imetnik investicijski kupon v lasti več kot tri leta.

V drugem odstavku 83. člena ZDoh-1 je določeno, da se davka od dohodka iz 3. točke tretjega odstavka 81. člena tega zakona ne plača, če je imetnik investicijski kupon pridobil v postopku obveznega preoblikovanja PID ali ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad oziroma v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad, in sicer z zamenjavo delnic PID ali delnic ID, ki je nastala iz PID, pridobljenih v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij.

V drugem odstavku 309. člena ZDavP-1 je določeno, da v primeru, ko zavezanec družbi za upravljanje ne predloži podatkov iz prvega odstavka tega člena, družba za upravljanje davčni odtegljaj odtegne od bruto izplačila. To pomeni, da se celotna izplačana vrednost kupona, ob upoštevanju deležev rasti vrednosti premoženja vzajemnega sklada razdeli na štiri dele ter se vsak del obdavči po načinu, ki velja za tak del dohodka. Kadar zavezanec družbi za upravljanje ne predloži podatkov o času pridobitve delnic PID oziroma ID, ki se je preoblikovala v vzajemni sklad, družba za upravljanje pri izračunu davčnega odtegljaja šteje, da je bil investicijski kupon pridobljen v času, ko je nastal vzajemni sklad.

Družba za upravljanje pri izračunu davčnega odtegljaja od dohodka iz vzajemnih skladov, ki ga zavezanec doseže z vnovčitvijo investicijskega kupona vzajemnega sklada - ki je bil pridobljen z zamenjavo delnic PID ali delnic ID v postopku obveznega preoblikovanja PID oziroma ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad - upošteva deleže rasti vrednosti premoženja vzajemnega sklada, izračunane za obdobje imetništva investicijskega kupona, ki se začne z vključno mesecem, ko je bila družba za upravljanje dolžna prvič izračunati deleže rasti vrednosti premoženja vzajemnega sklada in konča z vključno mesecem pred mesecem zadnjega izračuna deležev.

Fizične osebe, ki so vnovčile investicijske kupone vzajemnega sklada - ki so bili pridobljeni z zamenjavo delnic PID ali delnic ID v postopku obveznega preoblikovanja PID oziroma ID, ki je nastala iz PID, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev PID v vzajemni sklad) - morajo v skladu z določbo 72. člena ZDavP-1 na zahtevo davčnega organa le-temu dati podatke in dokumentacijo v zvezi s pridobitvijo delnic PID oziroma ID, ki se je preoblikovala v vzajemni sklad, s katerimi razpolagajo."

ZDoh-1 ne ureja posebej preoblikovanja investicijske družbe v vzajemni sklad, ki ni obvezno. Zato menimo, da zamenjava delnic za investicijske kupone v tem primeru velja za obdavčljivo odsvojitve kapitala v skladu z določbo 87. člena ZDoh-1.